

Obsah třetího svazku

Předmluva	5
Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu středověké historiografie latinského kulturního okruhu a její pramenná hodnota	7
Úvod	9
I. Historiografie latinského kulturního okruhu ve středověku	11
<i>Počátky písemnictví a úloha historiografie ve středověku</i>	11
<i>Klasifikace historiografických pramenů</i>	18
Formální hledisko 19, soupisy a úřední a liturgické pomůcky 19, anály 20, gesta 20, kroniky 21, historie 21. Obsahové hledisko 23, univerzální historiografie 23, státně národní historiografie 25, institucionální historiografie 29, historiografie církevních institucí 29, biskupství 29, klášterů 30, řádů 31, historiografie šlechty 31, historiografie měst 32, soukromá historiografie 33, historiografie vesnice 33, historiografie jednotlivých událostí 34. Časový rozsah 34. Literární forma a jazyk díla 34, latinské veršované spisy 35, veršované spisy v národních jazycích 36, jazyk díla 37, latina 37, národní jazyky 38, předpoklady vzniku jazykově národních literatur 39, počátky jazykově národních literatur 40, historiografie psaná národními jazyky 41, historiografie psaná francouzsky 41, německy 46, anglicky 51, španělsky 51, italsky 53, nizozemskými nářečími 53, česky 54, ve skandinávských jazycích 55.	
<i>Faktory ovlivňující výpovědní hodnotu historiografických pramenů</i>	55
Základní aspekty určující charakter spisu 56, vztah k oficiální moci 56, osobnost autora 58, ekonomické předpoklady 58, vzdělání 60, autoři historických děl 68, publikum historických děl 71	
<i>Výpovědní hodnota historiografických pramenů</i>	75
Odras historické skutečnosti v historiografii 75, snaha po pravdivosti 75, záměrné zkreslení skutečnosti 78, stranickost 78, patriotismus 80, funkce spisu 82, původ národa 82, „původ“ panovnických a šlechtických rodů 83, „původ“ měst 84, náznak kritiky 85, souvislost faktografické věrohodnosti s typem pramene 86, věrohodnost historiografických pramenů 87	
II. Historiografie ve středověkých Čechách	90
Předpoklady vzniku historické literatury a počátky historiografické činnosti 90, úroveň vzdělání v raně přemyslovských Čechách 93, vznik národního vědomí a počátky nacionalismu v Čechách 95, Kosmova Cronica Boemorum 97, recepce a pokračování Kosmova díla 100, tzv. Kanovník vyšehradský 101, Hradištské anály 101, příchod nových řádů do Čech 102, Třebíčské anály (?) 103, opatovický klášter a zpracování Hradištských análů 104, kaplan Vincencius a jeho dílo 104, Kronika mnicha sázavského 105, klášterní anály 106, oslavná báseň o Vilémovi z Pulíně 107, cisterciácké anály 107, Kronika Jarlochova 107. Společenské prostředí vzniku a recepce historických děl ve 13. století 108, vzdělání 109, výtvarné zpracování historických námětů 112, historiografická činnost pražské kapituly 112, Kronika Čech Jindřicha Heimburského 113, olomoucká kapitula 114, klášterní historiografie 115, břevnovský klášter 115, klášter kladrubský 116, ostrovský 117, plaský 117, tepelský 117, třebíčský 117, analistické záznamy zbraslavské 117, Kronika zdárská 117, Kronika zbraslavská 118, znalost cizích historiografických prací v Čechách 120. Předpoklady recepce a vzniku literatury v laických vrstvách společnosti 121, vznik šlechty a upevňování jejího sebevědomí 121, přemyslovský dvůr 123, rytířské turnaje 124,	

minnesang a dvorská epika 125, výtvarné umění 126, kultura české šlechty 127, protiněmecké nálady na přemyslovském dvoře a mezi českou šlechtou 128, latinská literatura 129, počátky české literatury 129, města 130, ideologie české šlechty 132, česká Alexandreida a Staročeská kronika tak řečeného Dalimila 133. Historiografie doby Karla IV. 134, Karlova autobiografie a Václavská legenda 135, Česká kronika Jana Marignoly 135, O pěti obdobích před narozením Kristovým 136, Česká kronika Přibíka Pulkavy z Radenína 137, Jan IV. z Dražic, výzdoba biskupského paláce 138, Kronika Františka Pražského 138, Kronika Pražského kostela notáře Oty 138, Beneš Krabice z Weitmile, Kronika Pražského kostela 138, historické zápisy pražské kapituly 139, Neplachovo Stručné sepsání kroniky římské a české 139, minoritská historická kompilace 139, břevnovská kronika (?) 140, legendy 140. Šíření zájmu o historii v pozdním středověku 140, univerzitní anály 141, zájem laické veřejnosti o literaturu 141, překlady 142, životy církevních činitelů 143, klášterní a šlechtická analistika 143, zájem o historii ve městech 144, německý překlad Dalimilovy kroniky 144, německé veršované letopisy 144, historické záznamy městské provenience 144. Husitská historiografie 145, Petr z Mladoňovic 147, Vavřinec z Březové a jeho dílo 148, Mikuláš Biskupec z Pelhřimova, Kronika obsahující při táborských kněží a její napadání ze strany pražských mistrů 148, Deník táborského kněze o jednání Čechů na koncilu basilejském 148, Kronika o Janu Žižkovi 148, Kronika novoměstského písaře Prokopa 148, Zlomky rýmované kroniky 149, De origine Taboritarum 149, Václav z Jihlavy 149, znojemský písař Mikuláš 149, farář Mikšík z Veverské Bitýšky 149, Píseň o Roháčovi z Dubé 149, veršované letopisy o počátcích husitství 149, Kronika Bartoška z Drahonic 150, Česká kronika Eneáše Silvia Piccolominiho 150, Kronika Mikuláše Glassbergera 150. Analistické záznamy 150, v Chronicon Univrsitatis Pragensis 151, v Cronicon Palatinum 151, v zápisech novoměstského měšťana 151, v kronice tzv. Beneše minority 151, ve Starých letopisech českých 151, rozšíření a publikace husitské historiografie 151. Historiografie v pohusitských městech 152, Staré letopisy české 152, „nový“ pohled na husitskou revoluci 153, počátky městské historiografie 153, Praha 153, venkovská města 155, Loket 155, Krátké sebrání z kronik českých k výstraze věrných Čechův 155, Projev Hilaria Litoměřického v Plzni 156. Historiografie panských rodů 156, Král Přemysl Otakar a Záviše 156, panegyricus Martina z Tišnova o pánech Tovačovských z Cimburka 156, Rožmberská kronika 157, Menší kronika Žďárská 157. „Dějiny současnosti“ 157, cestopisy 157, anály 157, relace 157, autobiografické zápisy 158. Soukromá (rodinná) historiografie 158, Jan Grozmann 158, Lukas Leupold 158, Mikuláš Bartoš z Prácheň 158. Národní jazyky v městské historiografii 158, Humanistická historiografie 159, zájem o středověká historická díla a jejich funkce na počátku novověku 160

III. Staročeská kronika tak řečeného Dalimila

162

Název a uspořádání díla

162

Název díla 162, vznik dnešního označení autora 162, otázka původního názvu díla 162, historiografický typ 163. Uspořádání díla 164

Způsob práce a prameny tzv. Dalimila

164

Způsob práce středověkých historiků 164, jejich prameny 166, práce s prameny 166. Prameny tzv. Dalimila 170, prameny jmenované v předmluvě 170, pokusy o jejich identifikaci 171. Způsob práce tzv. Dalimila 174, použité prameny 176, prameny jednotlivých kapitol Dalimilova textu 176, vztah kroniky tzv. Dalimila ke Kosmově kronice 200, k pověstem 201, k legendám 201, k soudobé literatuře 202, k Letopisu tzv. Kanovníka vyšehradského 203, ke Kronice Mnicha Sázavského 203, k Jarlochovu letopisu 203, k Druhému pokračování Kosmovu 204, k Zbraslavské kronice 205, ke Gestům Jindřicha Korutanského 207, ke kronice Františka Pražského 207, ke Kronice Pražského kostela Beneše Krabice z Weitmile 208, ke Kronice české Jana Marignoly 208, k České kronice Přibíka Pulkavy z Radenína 208, k Neplachovu Stručnému sepsání 209, ke kronice tzv. Beneše Minority 222, ke Krátkému sebrání z kronik českých 223, Prameny Staročeské kroniky 224

Původ národa 226. Vytvoření českého státu 227, přenesení moravského království na Čechy 227, územní vývoj českého státu 228, panovník 228. Šlechta 230, rytířská kultura 231. Erby 232, erb českého státu 233, šlechtické erby 235, věrohodnost Dalimilových erbovních pověstí 238, jejich původ 239. Nižší společenské vrstvy. Vztah k Němcům 239. Vztah Čech k římsko-německé říši 244, jeho pojetí u předchůdců tzv. Dalimila 244, v kronice tzv. Dalimila 245, titulatura římsko-německých panovníků v kronice tzv. Dalimila 245, vztah Čech k říši v kronice tzv. Dalimila 247, interpretace zpráv pramenů tzv. Dalimila 247, vlastní pojetí autora kroniky 248, vojenské zásahy říše do Čech v podání tzv. Dalimila 249, požadavky římsko-německého panovníka 250, přijetí „císařova“ syna za českého krále 250, česká královská hodnost 250, říšské úřady českého panovníka 251, úloha peněz v Dalimilově podání říšské politiky vůči Čechám 252, názory tzv. Dalimila na vztah říše a Čech – shrnutí 252. Morava a Uhry 253

Zpracování díla

254

Verš 254. Využití rétoriky 255, rétorické topoi v předmluvě a závěru kroniky 255, exordiální a závěrečná topoi středověkých historiografických spisů 259, topoi v textu kroniky 262, charakteristika geografického prostředí 262, charakteristika osob 263, exempla 266, přísloví 267, etymologie 268. Historiografický styl tzv. Dalimila 270, formulace 270, přímá řeč 271, popisy bitev 271. Staročeská kronika tzv. Dalimila jako státně národní kronika 272, přizpůsobení díla šlechtickému publiku 272, chronologie díla 272, výklad o původu národa 273, mytické dějiny 273, pověsti historické doby 274, lokální pověsti 275, Dalimilovo podání českých dělin 275. Přenášení soudobých poměrů do minulosti 276, v politických dějinách 276, v právu 276, funkce listiny 278, odraz hospodářských poměrů 279

Doba vzniku kroniky

280

Osobnost autora

281

Jména autorů ve středověkých historických spisech 281. Osobnost autora Staročeské kroniky 282, označení autora Staročeské kroniky 283, pokusy o jeho společenské zařazení a identifikaci 284, národnost kronikáře 287, ideologický a politický obsah kroniky 287, vzdělání autora 287, kritika šlechtických mravů 288. Rozhled autora kroniky 288, geografické znalosti 288, šlechta vystupující v kronice 290, znalost literárních a historických děl 291, přístup k pramenům 292, společenské prostředí, v němž se autor pohyboval 293, jazyk díla 295, vztah ke šlechtě 295, vztah k církvi 295, posloupnost pražských biskupů v kronice 296, citáty z bible 297, zázraky v kronice 298, právní „primitivismus“ tzv. Dalimila 298, forma díla a podání minulosti 298, mecenáš(?) 299, věk kronikáře 299. Hypotetická charakteristika autora kroniky 300, místo působení kronikáře 300. Obsah a funkce díla 301

Závěr

302

Die Altschechische Chronik des sog. Dalimil im Kontext der mittelalterlichen Geschichtsschreibung des lateinischen Kulturkreises und ihr Quellenwert. Zusammenfassung

304

I. Historiographie des lateinischen Kulturkreises im Mittelalter

304

II. Geschichtsschreibung im mittelalterlichen Böhmen

308

III. Die Altschechische Chronik des sog. Dalimil

316

Historický komentář

325

Seznam zkratk pramenů, edic a časopisů

394

Seznam pramenů a literatury

397

Rejstřík

435